

A hallási fogyatékkal élők befogadását segítő feliratozással kapcsolatos kívánalmak ellenőrzése (2012. II. félév)

2011 szeptemberében a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság ellenőrzést indított annak érdekében, hogy feltárja a felirattal vagy jelnyelvi tolmácsolással ellátott műsorok arányát az öt országos sugárzású televízióban. A Médiatanács 1601/2011. (XI. 9.) számú határozata alapján a Hivatal 2012-ben hatósági ellenőrzés keretében havi rendszerességgel vizsgálja az Mttv. 39. §-ának érvényesülését. A vizsgálat célja a hallási fogyatékkal élők számára készített feliratokkal és jelnyelvi tolmácsolással kapcsolatos jogszabályi feltételek teljesülésének ellenőrzése.

A fogyatékkal élők emberek jogait több nemzetközi és hazai törvény szabályozza. Magyarországon e jogokat az Alaptörvény, az 1998. évi XXVI. törvény, az esélyegyenlőségi törvény, a jelnyelvi törvény és a médiatörvény biztosítja. A közszolgálati médiaszolgáltatás elveit összefoglaló Közszolgálati Kódexben megfogalmazott elvek szerint a médiaszolgáltatónak kötelessége a műsorai útján elősegíteni a fogyatékkal élő emberek társadalmi integrációját és növelni a reprezentációjukat mind a tájékoztató, mind a fikciós tartalmakban.

Az Mttv. 2012 májusában elfogadott módosítása az akadálymentesítést szabályozó előírásokra vonatkozóan is tartalmazott változásokat. A módosítás következtében bővült a segédlettel kötelezően ellátandó és a médiaszolgáltatók által szabadon választható műfajok köre, valamint a törvény meghatározta, hogy az adott naptári évre érvényes napi akadálymentesített óraszámot a 6 és 24 óra közötti műsoridőben kell sugározni, a sorozatokra vonatkozóan pedig előírta, hogy a műsorszámok egymással dramaturgiailag összekapcsolódó sorozatát a médiaszolgáltató köteles annak teljes időtartama alatt segédlettel ellátni.

A törvény útmutatása szerint az audiovizuális médiaszolgáltatóknak törekedniük kell arra, hogy műsorszámukat fokozatosan hozzáférhetővé tegyék a hallássérültek számára. Az Mttv. 39. § (2) bekezdése értelmében a közszolgálati és a JBE lineáris audiovizuális médiaszolgáltatók minden közérdekű közleményt, politikai reklámot, hírműsorszámot - beleértve a közlekedési híreket, a sporthíreket és az időjárás-jelentést -, valamint a politikai tájékoztató és a fogyatékos személyekről szóló műsorszámokat kötelesek a hallási fogyatékkal élők befogadását megkönnyítő segédlettel ellátni. Továbbá napi hatórányi filmalkotáshoz és közszolgálati célokat szolgáló programhoz szintén feliratozást vagy jeltolmácsolást kell biztosítaniuk. A fentiekén túl a feliratoknak pontosan kell visszaadniuk az elhangzottak értelmét, és a képernyő történéseivel szinkronban kell állniuk. A médiatörvény előírásai szerint a televízióknak az esélyegyenlőség növelése érdekében évről évre bővíteniük kell a halláskárosultakhoz is szóló műsoraikat.¹ 2012

¹ **39. § (1)** Az audiovizuális médiaszolgáltatás médiaszolgáltatójának törekednie kell arra, hogy műsorszámait fokozatosan hozzáférhetővé tegye a hallássérültek számára.

(2) A közszolgálati, illetve - legnagyobb éves átlagos közönségaránnyal rendelkező médiaszolgáltatása vonatkozásában - a JBE lineáris audiovizuális médiaszolgáltató köteles biztosítani, hogy

a) valamennyi közérdekű közlemény, politikai reklám, hírműsorszám - beleértve a közlekedési híreket, a sporthíreket és az időjárás-jelentést - és politikai tájékoztató műsorszám, valamint a fogyatékos személyekről szóló, illetve esélyegyenlőségről szóló műsorszám,

b) filmalkotás, játék és a 83. §-ban foglalt közszolgálati célokat szolgáló műsorszám naptári naponként, a 6 óra és 24 óra közötti műsoridőben,

ba) 2012. évben legalább hat órán keresztül,

bb) 2013. évben legalább nyolc órán keresztül,

bc) 2014. évben legalább tíz órán keresztül,

magyar nyelvű felirattal - például teletext szolgáltatáson keresztül - vagy jelnyelvi tolmácsolással is elérhető legyen.

(3) A (2) bekezdés b) pontjában foglalt kötelezettséget az ott meghatározott médiaszolgáltatóknak 2015. évtől a műsoridő teljes egészében teljesíteniük kell.

(4) A feliratozással, illetve jelnyelvi tolmácsolással megkezdett műsorszámot - a műsorszám

második félévében vizsgálatunkat a szabályozásban történt változások figyelembevételével végeztük.

A tökéletesedő szabályozás és a normák betartásának szisztematikus ellenőrzése következtében 2012 második félévében 45 százalékra emelkedett a segédlettel ellátott műsorórák száma. Ezzel az aránnyal Magyarország az uniós országok között a középmezőnyben foglal helyet. A Nagyothallók Európai Szövetsége (EFHOH) felmérést készített 2011-ben az Európai Unió országainak feliratozási gyakorlatáról.² A tanulmány a bevezetőben arra emlékeztet, hogy az Unió Alapjogi Chartája kimondja, az információhoz és a tudáshoz való hozzáférés alapvető emberi jog. Uniós felmérés alapján több mint 50 millió siket és nagyothalló ember szenved hátrányt még most is az alapvető jogainak gyakorlásában azért, mert nem hallja a TV által közvetített programokat. A halláskárosult emberek, akik szájról olvasnak vagy jelbeszédet használnak, korlátozva vannak a tudáshoz és az információhoz való hozzáférésben.

Az EFHOH álláspontja szerint a feliratozás a legegyszerűbb megoldás a hallássérült emberek információs társadalomhoz való teljes csatlakozásának biztosítására, ezért közel tíz éve átfogó kampányt folytat az uniós tagállamokban a feliratozás előmozdításáért az audiovizuális médiában. Olyan műszaki előírások és útmutatók bevezetésére törekszik, melyek biztosítják a hallássérültek könnyű hozzáférését a feliratozáshoz, felügyeli az élő adások átíratának minőségét, valamint igyekszik elősegíteni a folyamatosan fejlődő műszaki alkalmazások használatát. Az idézett tanulmány megállapítja, hogy a digitális televíziózás elterjedésével a feliratozás biztosítása lényegesen egyszerűbbé fog válni. Ugyanakkor aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy számos új on-demand szolgáltatás nem rendelkezik ilyen opcióval az erre vonatkozó szabályozás hiányában.

A szervezet célja, hogy 2020-ra a közszolgálati televíziók programjai száz százalékban felirattal legyenek ellátva. A teljes feliratozás megteremtéséhez szükségesnek tartja a Szociális Alapok hatékony és optimális felhasználását, valamint hogy ezen alapok elérhetőek legyenek tájékoztatási és PR tevékenységek finanszírozására is. Az EFHOH szerint az ENSZ Fogyatékkal Élő Emberek Jogairól szóló Egyezménye és a 2010-2020-as időszakra felállított Európai Fogyatékosügy Stratégia együttesen különleges esélyt nyújt egy átfogó szabályozási keret megteremtésére, az ENSZ egyezmény beépítése továbbá az uniós szabályokba szilárd alapot teremthet a fogyatékkal élők életkörülményeinek javítására.

A kutatás eredményei azt mutatják, hogy az akadálymentesített műsorok aránya erősen változik a különböző tagállamokban. Azokban az országokban, amelyekben jó a törvényi szabályozás, és annak alkalmazása megvalósul, a feliratozás színvonala is magas. Az Egyesült Királyság, Franciaország és Hollandia a legjelentősebb csatornák programjainak teljes feliratozásával példamutató gyakorlatot teremtett. Továbbá 50 százalék feletti a műsorok feliratozottsága Belgiumban (90%), a Cseh Köztársaságban (70%), Olaszországban (70%) és Svédországban (60%).

Bár az azonos nyelvű feliratozás elsősorban a nagyothallók számára készül, sok ép hallású néző is használja azokat. A felmérés eredményei visszaigazolták, hogy a feliratozás a hallássérült embereken kívül hasznos az idegen nyelvet tanulók, valamint a háttérzajok és egyéb zavaró körülmények miatt a szöveget nem értő hallók számára is.

A tanulmány megcáfolta a feliratozásról elterjedt téves elképzeléseket, miszerint az drága és nehéz a gyakorlati alkalmazása. Rávilágított arra is, hogy a gyártási költségeknek kevesebb,

egységét nem sértve -, valamint műsorszámok egymással dramaturgiailag összekapcsolódó sorozatát a médiaszolgáltató köteles annak teljes időtartama alatt feliratozni, illetve jelnyelvi tolmácsolással ellátni.

(5) A feliratozott műsorszámok előtt a médiaszolgáltatásban jelezni kell, hogy az érintett műsorszám az említett formában is elérhető a médiaszolgáltatáshoz kapcsolódó teletext szolgáltatáson. A műsorszámok szövege feliratozott változatának pontosnak kell lennie, a képernyő történéseivel szinkronban kell állnia.

(6) A műsorterjesztő köteles az audiovizuális médiaszolgáltató által biztosított teletext jelet, vagy más feliratozást a kép- és hangjelekkel időszinkronban minden egyes átviteli rendszeren, hálózaton vagy műsorterjesztő átviteli platformon továbbítani.

² EFHOH State of subtitling access in EU 2011 Report

mint egy százalékát teszik ki a feliratozás költségei, valamint a feliratozó és a hangfelismerő technológiák folyamatos fejlődésével az összegek egyre csökkennek.

Az NMHH vizsgálatának módszere

A műsorok analizálása meghatározott szempontrendszer szerint, egy erre a célra kifejlesztett webes alkalmazás segítségével történik (<https://monitoring.nmhh.hu>). A kérdések a műsorszámok formális jellemzői mellett (a sugárzás dátuma, időpontja, a médiaszolgáltató neve, a program címe, műfaja) az alábbi kérdéseket tartalmazza:

- volt-e figyelemfelhívás a műsorszám előtt,
- a műsorszám rendelkezett-e jelnyelvi tolmácsolással vagy a teletexten keresztül elérhető felirattal,
- a műsorszámokban előfordultak-e részek, amelyeket nem láttak el felirattal, vagy jelnyelvi tolmácsolással,
- a műsorszámokban előfordultak-e részek, amelyekben a felirat pontatlanul, elcsúszva jelent meg.

Az ellenőrzésbe hat általános tematikájú televíziós csatorna műsorait vontuk be, köztük négy közszolgálati (M1, M2, Duna Televízió, Duna World) és két kereskedelmi (RTL Klub, TV2) médiaszolgáltatót. Az egyes hónapokban a hat médiaszolgáltató összesen 22, véletlenszerűen kiválasztott műsornapját vizsgáltuk, az M1, M2, Duna TV és Duna World csatornákon négy-négy, míg az RTL Klub és a TV2 esetében három-három nap analízisét végeztük el a 00:00-tól 24:00 óráig adásba kerülő műsorszámokra vonatkozóan.

Vizsgálatunkban elsősorban az alábbi szempontokra fókuszáltunk:

- ellátták-e segédlettel a szolgáltatók a törvényben kötelező jelleggel előírt műsorszámokat, azaz a hírműsorokat, sporthíreket, időjárás-jelentéseket, közlekedési híreket, a közérdekű közleményeket, a fogyatékos személyekről szóló műsorokat és a politikai tájékoztató programokat,
- teljesítették-e a 2012-re előírt napi kvótát,
- a teletext felirattal ellátott műsorszámok előtt közzétettek-e felhívást és oldalszámot, illetve
- megfelelő volt-e a feliratozás, jeltolmácsolás minősége, előfordultak-e hiányosságok, hibák.

A kódolást továbbra is hét siket, illetve nagyothalló külsős munkatárs végezte. Őket a SINOSZ ajánlása alapján, próbamunka elvégzése után választottuk ki a jelentkezők közül. A kódolók klasszikus távmunkában dolgoznak, a felvételeket az NMHH ftp szerveréről töltik le.

A vizsgálat eredménye

Az alábbiakban 2012 második félévének tapasztalatait foglaljuk össze. A vizsgált hat hónap 132 műsornapjának elemzése során több mint 2988 műsoróra kontrollját végeztük el. Az adatfelvétel eredményeként megállapítható, hogy a vizsgált médiaszolgáltatók az ellenőrzésbe vont napokon a műsorok 45 százalékát látták el segédlettel. Az említett arányszám jelentős növekedést mutat az első félévben mért eredményhez képest, ekkor a műsoridőnek 36 százaléka volt a hallássérült nézők számára is befogadható.

1. táblázat: Segédlettel ellátott műsorórák száma

	összes vizsgált műsoróra	segédlettel ellátott műsoróra	egy napra jutó segédlettel ellátott átlag műsoróra
Duna TV	575:50:51	258:12:12	10:45
Duna World	575:50:23	260:28:30	10:53
M2	575:48:45	301:18:10	12:30
M1	504:29:41	225:08:56	9:40
RTL Klub	362:43:58	149:48:17	8:20
TV2	393:39:23	155:11:25	8:40

Hallási fogyatékkal élők számára is befogadható műsort 2012 második félévében leghosszabb időtartamban az M2 adott közre. A kiemelkedően magas óraszámot jelentős lemaradással követte a többi médium. A közszolgálati csatornák hónapról-hónapra növelték a segédlettel ellátott műsorórák számát, míg a kereskedelmi médiaszolgáltatók megközelítőleg azonos óraszámokban sugározták a programokat.

Vizsgálatunk egyik fő szempontja a törvényben meghatározott napi óraszám – 2012-ben 6 óra – teljesülésének ellenőrzése volt. Az év második felében egyedül a Duna Televízió teljesítette valamennyi elemzésbe vont napon a törvényben előírt napi kvótát. Augusztusban az MTV1 és az M2 csatornákon a vizsgált napok felénél jelentős óraszámcsökkenés volt tapasztalható, a segédlettel ellátott műsoridő a napi kvóta felét sem érte el. Mindkét televízió a napokon élő olimpiai közvetítéseket sugárzott műsoridejének nagy részében, így minden bizonnyal ennek tudható be a segédlettel ellátott műsorórák alacsony száma. Az adatok alapján a 132 vizsgált napon 15 napon nem érte el a felirattal vagy jeltolmáccsal sugárzott műsorórák száma a napi hat órát. A májusi törvénymódosítás meghatározta, hogy az akadálymentes műsoroknak a reggel 6 és 24 óra közötti időszakban kell a képernyőre kerülniük. A vizsgált médiaszolgáltatók egy része ezt a szempontot figyelmen kívül hagyta, így ismétlődően előfordult, hogy a kifogásolt napon csak összességében teljesült az előírt óraszám, vagyis annak egy része kívül esett a megjelölt időintervallumon.

Az **1. táblázat**ból látható, hogy minden médiaszolgáltató esetében jóval meghaladta az akadálymentesített napi átlagos műsoridő az előírt hatórás követelményt. A Duna Televízió kivételével mindegyik csatornánál regisztráltunk azonban olyan napokat, amelyeken nem teljesült az elvárás, mivel a segédlettel ellátott műsorórák eloszlása az egyes napokon nem egyenletes. Ezzel együtt is jól érzékelhető a médiaszolgáltatók igyekezete a kötelező napi óraszám betartására, szeptemberben és decemberben pl. valamennyi vizsgált napon mindegyik médium több mint hat óra segédlettel ellátott műsorszámot sugárzott 6 és 24 óra között.

2. táblázat: A napi kvótát nem teljesítő napok száma csatornánkénti bontásban

Duna TV	Duna World	M2	MTV1	RTL Klub	TV2
-	5	2	3	3	2

A segítség továbbra is több mint 95 százalékban feliratot, döntő mértékben teletext átiratot jelentett. A jeltolmácsi segédlettel ellátott műsorok aránya a második félévben valamelyest nőtt, így az akadálymentesített programok 4,3 százaléka rendelkezett jelnyelvi tolmáccsal. A hírműsorok, parlamenti közvetítések, vallási programok, a fogyatékkal élők számára készült érdekvédelmi műsorok és sporthírek voltak e típusú segédlettel megtekinthetők a közszolgálati csatornákon. Egyre növekvő számban látták el az említett műsorokat mind felirattal, mind jeltolmácsolással. A kereskedelmi televíziók nem sugároztak jelnyelvi tolmácsolással ellátott műsorszámot.

Segédlettel kötelezően ellátandó műsorszámok

A második és harmadik negyedévben a hírműsorok feliratozásának gyakorlata rapszodikus volt, az RTL Klub kivételével valamennyi csatornán előfordult segédlet nélküli híradás. Novemberben a javuló tendencia eredményeként mindössze három közszolgálati híradón tapasztaltunk hiányt, míg az év utolsó hónapjában a vizsgált napokon minden hírműsor feliratozva került a képernyőre.

Az élő politikai tájékoztató műsorok (*Közbeszéd, Heti Hírmondó, Az Este, Klubszoba, A Lényeg, Ma reggel, Napirend előtt*) akadálymentesítése továbbra is nehézséget okoz a közszolgálati médiumoknak - a második félév első két hónapjában nem tették hozzáférhetővé a zsanert a hallássérült nézők számára. A TV2 programkínálatában nem szerepelt az említett műsorszám típus. Változás a harmadik negyedév végén mutatkozott, mivel szeptembertől az M2 kivételével a kínálatukban szereplő politikai tájékoztató műsoroknak az egyötödét - zömében a műsorszámok ismétléseit - már ellátták segédlettel. Az év végére a feliratozott politikai műsorok aránya 36 százalékot ért el, így a törvényben megfogalmazott elvárás csekély mértékben teljesült a közszolgálati televíziókban. Az RTL Klub feliratozva adta közre a *Házon kívül* című magazinjának minden adását, teljesítve ezzel a vonatkozó törvényi előírásokat.

A májusi törvénymódosítás az időjárás-jelentést és a sporthíreket a segédlettel kötelezően ellátandó műsorszámok közé sorolta. A törvény hatályba lépését követően (2012. július 3.) ennek a kívánalomnak egyik médium sem felelt meg, a regisztrált időjárás-jelentéseknek mindössze három százalékát sugározták segédlettel. Valamelyest jobb eredményeket regisztráltunk a sporthírek tekintetében, e műsorszámoknak 22 százalékát látták el felirattal vagy jeltolmáccsal. A kereskedelmi tévék programjában nem szerepeltek sporthírek. Az év végére a műsortípus akadálymentesítése szinte teljesen megvalósult, míg az időjárás-jelentések 83 százalékát tették az érintettek számára elérhetővé a médiaszolgáltatók.

Az M2 és a Duna World csatornáknál ismétlődően tapasztaltuk, hogy az időjárás-jelentések egy részén a felirat nem az elhangzottak átiratát tartalmazta. Véleményünk szerint a képernyő alján futó általános meteorológiai információkat közlő, nem az elhangzott szöveget megjelenítő hiányos felirat nem tekinthető a hallássérült nézők számára készült segédletnek.

Közérdekű közleményeket csak az M2 programjában regisztráltunk augusztusban, melyeket ugyan a médium felirattal látott el, de nem megfelelő minőségben. A szöveg a képernyő alján homályosan jelent meg, és olyan tempóban futott, amely megnehezítette az olvasást.

Fogyatékkal élő személyek számára készített műsort az M1 (*Esély*) és a Duna Televízió (*Akadálytalanul*) programjában láthattak a nézők. Mindkét műsor felirattal és jeltolmáccsal egyaránt ellátva került adásba. A rendszeresen jelentkező magazinok a fogyatékkal élők különböző csoportjainak életét bemutató összeállítások mellett ismétlődően műsorra tűztek siket és nagyothalló emberekről készült riportokat is. A SINOSZ által a Siketek Világnapján megrendezett programsorozatnak az *Akadálytalanul* c. program egy teljes adást szentelt (2012. október 21.).

A segédlettel kötelezően ellátandó műsorszámokon túl a médiaszolgáltatók többsége változatos műfaji kínálattal szolgált az érintetteknek. Hasonlóan a korábbi eredményekhez, a második félévben is legtöbbször a sorozatokat és a hírműsorokat látták el felirattal. Az akadálymentesített műsorórák számának folyamatos növekedésével együtt bővült a feliratozott műsorok műfaji kínálata is. A preferenciák számottevően nem változtak, a ranglista elejére az ismeretterjesztő programok és a gyermekműsorok kerültek, melyeket a mozi-, illetve dokumentumfilmek követték. Kulturális műsorok, valamint életmód- és riportmagazinok rendelkeztek még nagyobb arányban teletextes átirattal. A leggazdagabb választék az M2 és Duna World csatornáknál, a legszűkebb paletta a két kereskedelmi médiaszolgáltatónál volt tapasztalható. A második félévben a közszolgálati adókon jelentősen nőtt a segédlettel ellátott kulturális és művészeti műsorok, a gyermekprogramok, az ismeretterjesztő és dokumentumfilmek, valamint a sporthírek száma. A kereskedelmi médiumok kínálatában e műfajok csak elenyésző számban tűntek fel, mivel ők továbbra is elsősorban a népszerű sorozatokat tették hozzáférhetővé.

3. táblázat: A segédlettel ellátott műsorszámok műfaji megoszlása

Műfaj	Esetszám
sorozat	609
hírek, híradó	597
ismeretterjesztő program	397
időjárás	179
gyerekműsor	150
sporthírek	149
mozifilm	127
dokumentumfilm	106
kulturális, művészeti program	101
életmód magazin	70
riportmagazin	52
politikai magazin	50
nem zenei szórakoztató program	40

információs magazin	36
tv-film	30
talk show	21
játék	17
reality	13
érdekvédelmi magazin	12
vallási program	11
gazdasági magazin	10
színházi közvetítés	6
parlamenti közvetítés	5
sportműsor	5
tudományos műsor	3
közérdekű közlemény	2

A műsorszámok előtti figyelemfelhívás és teletext oldalszám közzétételére vonatkozóan megállapítható, hogy a mulasztások száma fokozatosan csökkent. 2012 második félévében a legtöbb hiányosságot továbbra is az RTL Klubnál regisztráltuk, míg a Duna World minden felirattal ellátott műsorszámát előtt szerepeltette a felhívást.

A harmadik negyedévben némi visszaesés volt tapasztalható, mely főként a segédlettel kötelezően ellátandó műsorok körébe bekerülő időjárás-jelentések és sporthírek előtti figyelmeztetések hiányának tudható be. A törvénymódosítást követő hónapokban e műsorszámok akadálymentesítése és figyelemfelhívással történő ellátása gondot okozott a médiaszolgáltatóknak.

A segédlettel kötelezően ellátandó műsorok terén csak az időjárás-jelentések előtt fordult elő nagyobb arányban a felhívás elmaradása. Mind a közszolgálati, mind a kereskedelmi médiumok valamennyi felirattal ellátott híradójuk előtt közzétették a figyelmeztetést. A napi kvótába tartozó egyéb műsorok vonatkozásában az év végére a közszolgálati csatornák, valamint a TV2 már minden felirattal vetített műsorszám előtt megjelenítette a figyelemfelhívást. Az év utolsó hónapjában mulasztást mindössze három esetben, az RTL Klubnál rögzítettünk. Szintén ez utóbbi médiaszolgáltatónál regisztráltunk olyan műsorszámokat, amelyeknél az ikon és a txt. oldalszám az eddigi gyakorlattól eltérően nem a műsorszám előtt, hanem a műsor kezdete után, a képernyő jobb felső sarkában jelent meg. Kifogásolhatónak tartjuk ezt a megoldást, egyrészt mert a törvény a *feliratozott műsorszámok előtt* jelöli meg a figyelemfelhívás helyét (39. § (5)), másrészt mert a kellő időben kapott információ hiányában a hallássérült nézőknek nincs idejük a teletext szolgáltatás igénybevételére felkészülniük. Problémát jelent továbbá, hogy a műsor közben megjelenő txt. oldalszám alig látszik, nehezen észlelhető, így éppen a figyelemfelhívó funkciója nem valósul meg.

A közszolgálati csatornák júliusi arculatváltása következtében a korábbi teljes képernyős figyelemfelhívó táblát egy fül ikonnal jelzett txt. oldalszám váltotta fel, mely vagy önállóan, vagy a korhatári felhívással együtt jelent meg a képernyőn. Az új forma figyelemfelhívó jellege kisebb, mint a korábbi feliraté, de olvasatunkban a törvényi előírásnak megfelel.

4. táblázat: A figyelemfelhívás elmaradása

	Esetszám
Duna Televízió	1
Duna World	0
M2	3
MTV1	4
RTL Klub	25
TV2	9
Σ	42

Az akadálymentesített műsorok gyártási hely szerinti megoszlása a korábbi eredményekhez hasonló rangsort mutatott. Eltérésnek tekinthető, hogy a második félévben jelentősen nőtt a Magyarországon és az Európában készült produkciók száma, míg ezzel párhuzamosan csökkent az amerikai és egyéb országokban gyártott programok mennyisége. A legtöbb felirattal rendelkező műsorszám hazai gyártásban készült, a magyarországi produkciókat az USA-ból, majd az európai országokból importált alkotások követték.

5. táblázat: A jeltolmácsolással vagy teletexttel ellátott műsorszámok gyártási hely szerinti megoszlása

	Esetszám
Magyarország	2140
USA	281
Európa	255
Egyéb ország	164

Az adatfelvétel során ellenőrzésünk a feliratozás minőségére is kiterjedt. Regisztráltuk az előforduló hibákat, különös tekintettel azokra az esetekre, ahol a felirat hosszabb-rövidebb ideig hiányzott, vagy elcsúszva jelent meg. A nagyobb mértékű aszinkronitás már nehezítheti a szöveg, illetve a műsorszám megértését, a felirat hiánya következtében a hallássérült nézők nehezebben tudják értelmezni a látottakat, illetve az ismeretterjesztő és a hírműsorok esetében az információk egy részéről lemaradnak.

Felirathianyot és pontatlanságot minden médiumnál nagy számban tapasztaltunk, az igen gyakran előforduló néhány másodperces késések mellett regisztráltunk több mint négy perces aszinkronitást és 22 percig tartó felirathianyot is. Ismétlődő hibaként jelentkezett, hogy az adott műsorszámhoz tartozó felirat már az előző programon elkezdődött, illetve a következő műsoron is folytatódott, mely hibákat a médiaszolgáltatók az esetek többségében nagy késéssel korrigálták. Gyakori anomália volt, hogy a felirat késve jelent meg, majd ezt követően olvashatatlan gyorsasággal, épp csak felvillanva pergett mindaddig, míg szinkronba nem került az elhangzó szöveggel. Több esetben tapasztaltuk továbbá, hogy a feliratozás a műsorszám vége előtt megszűnt, aminek következtében a hallássérült nézők a műsorszámok utolsó 4-38 perces intervallumában nem kaptak segítséget az események követéséhez. A felirat minősége, a hibák száma változó volt az egyes médiaszolgáltatóknál, a félév során havonta más és más televízió műsoraiban regisztráltuk a legtöbb, illetve a legkevesebb problémát. A legtöbb hiányosságot és pontatlanságot továbbra is az RTL Klub felirataiban rögzítettük, míg a közszolgálati tévék feliratainak minősége számottevően javult.

A második félévben regisztrált leggyakoribb hibák a következők voltak:

- a műsorszám közben a felirat hosszabb-rövidebb időre eltűnt,
- a felirat elcsúszott, nem volt szinkronban a képpel,
- a figyelemfelhívás ellenére nem volt felirat a műsorszámon,
- a feliratban az é betűk helyén š jel szerepelt,
- a rövid, egy-két szavas mondatok hiányoztak,
- a felirat a műsorszám elején jelentős késéssel kezdődött, vagy a műsorszám vége előtt megszűnt,
- a felirat éppen csak felvillant vagy torlódott, nem lehetett elolvasni,
- a jeltolmács csak félig látszott, ezért nem voltak követhetők a kézjelek,
- másik műsorhoz, vagy a műsorszám másik részéhez tartozó felirat jelent meg a műsor egy részén, amely nem tartalmazta az épp elhangzó szöveget.

Az **MTV1** naponta átlagosan kilenc órányi műsoridőt feliratozott a vizsgált időszakban. Az év második felében már minden híradót akadálymentesítve vetített, melyek előtt minden esetben szerepeltette a figyelemfelhívást. Hasonlóképpen a kezdeti nehézségek leküzdése után, decemberben már minden időjárás-jelentés és sporthír is felirattal vagy jeltolmáccsal került a képernyőre. A politikai tájékoztató műsorok akadálymentesítését a harmadik negyedévben kezdte meg a csatorna, e téren azonban még sok a kívánnivaló, mivel az év végéig is csak a műsorok

egynegyede vált hozzáférhetővé a hallássérült nézők számára. A vizsgált médiaszolgáltatók közül egyedül az MTV1 programjában fordult elő rendszeresen hallássérült emberek számára készült műsorszám, melyet minden esetben felirattal és jeltolmácsolással ellátva adott közre (*Esély* című magazin). Az érdekvédelmi műsor és a híradók mellett sporthíreket sugároztak még jeltolmács közreműködésével. A közszolgálati csatorna túlnyomó részben magyar gyártású programokat akadálymentesített. A segédlettel kötelezően ellátandó műsorszámok mellett főként sorozatokat (*A korona hercege, Rex Rómában, Capri, az álmok szigete, Arisztokraták, Borgják, Átok, Bosszú, Csillagjegyek, Déltenger kincse, Doc Martin, Everwood, Hacktion, Édes élet olasz módra, Heartland, India, az álmok útján, Munkaügyek, Montalbano, Párizsi helyszínelők*) és ismeretterjesztő műsorokat sugározott felirattal. Akadálymentesített gyermekműsor nem szerepelt a kínálatában a vizsgált napokon, ellenben a többi médiumhoz képest nagyobb arányban kaptak helyet szórakoztató programok és életmód magazinok. Az MTV1 feliratos műsoraiban meglehetősen sok hiba fordult elő, elsősorban a hosszabb-rövidebb ideig tartó felirathiányok és a gyakori aszinkronitás nehezítette a történetek nyomon követését. Az év végére a szövegezés minősége javult, a hibák száma csökkent.

Az MTV1 által műsorba szerkesztett segédlettel ellátott programok műfaji orientációja

Műfaj	Esetszám
hírek, híradó	122
sorozat	95
sporthírek	53
időjárás	30
ismeretterjesztő program	29
életmód magazin	22
mozifilm	16
riportmagazin	16
nem zenei szórakoztató program	14
politikai magazin	13
dokumentumfilm	12
talk show	12
játék	11
kulturális, művészeti program	9
érdekvédelmi magazin	7
tv-film	4
gazdasági magazin	2
sportműsor	2
információs magazin	1

Az **M2** naponta átlagosan 12,5 órányi programot akadálymentesített, mely jóval meghaladta a kötelezően előírt napi óraszámot. Minden hírműsorát segédlettel adta közre, melyek előtt mindig megjelent a figyelemfelhívás. A sporthírek és az időjárás-jelentések akadálymentesítése azonban nem valósult meg az év végéig sem maradéktalanul, valamint a politikai tájékoztató műsorokat sem tette hozzáférhetővé. A híradók és sporthírek mellett érdekvédelmi, valamint vallási műsorszámokat tekinthettek meg a nézők jeltolmács közreműködésével. A legtöbb feliratozott műsor hazai gyártásban készült, melyeket az Európában előállított produciók követtek. A második félévben jelentősen bővült a műfaji kínálat, ugrásszerűen megnőtt az akadálymentesített gyermekműsorok száma, valamint emelkedett a sorozatok, az ismeretterjesztő és a dokumentumfilmek aránya is. Így a műfaji ranglista élére a sorozatok kerültek, majd a gyermekprogramok és a hírműsorok következtek. A kínálatban három feliratozott színházi közvetítés is szerepelt. A felnőtteknek szóló népszerű sorozatok mellett több ifjúsági szériát is segédlettel ellátva sugározott az M2 (*A Nyereg-klub, Hajrá Becky, Sarah Jane kalandjai, Elit gimni, Enid Blyton, Gyalogbéka, Klipperek*), így egy olyan korosztály igényeit is kielégítette, amelyre eddig egyik médiaszolgáltató sem fordított kellő figyelmet. Az örömdetes magas feliratozott óraszám és a gazdag műfaji kínálat mellett nagyarányú volt a hibák száma is: a

hosszú percekig tartó felirathiányok és a jelentős késéssel kezdődő feliratozások okozták a legtöbb nehézséget a hallássérült nézőknek.

Az M2 által műsorba szerkesztett segédlettel ellátott programok műfaji orientációja

Műfaj	Esetszám
sorozat	195
gyerekműsor	108
hírek, híradó	81
ismeretterjesztő program	69
sporthírek	32
időjárás	23
tv-film	20
kulturális, művészeti program	16
életmód magazin	16
mozifilm	12
dokumentumfilm	11
nem zenei szórakoztató program	7
riportmagazin	6
színházi közvetítés	3
sportműsor	3
játék	3
tudományos műsor	2
közérdekű közlemény	2
információs magazin	1
vallási program	1

A **Duna TV** naponta átlagosan több mint 10,5 órányi programot feliratozott, és egyedülként a vizsgált médiumok közül a második félévben minden ellenőrzött napon teljesítette az előírt 6 órás követelményt. A műfaji kínálat gazdagodott, a feliratozás minősége javult, és a mulasztások száma is csökkent. A segédlettel kötelezően ellátandó műsorokra vonatkozóan megállapítható, hogy a vizsgált napokon mindössze két felirat nélküli híradót regisztráltunk, decemberben azonban már valamennyi hírműsor átírással került a képernyőre. Hiányosság a politikai tájékoztató programok és az időjárás-jelentések akadálymentesítésében volt tapasztalható, az év utolsó hónapjában is e műsoroknak mindössze a fele rendelkezett átírással. Jelnyelvezve parlamenti közvetítést, vallási programot és fogyatékkal élők számára készült érdekvédelmi magazinműsort tekinthettek meg a hallássérült nézők (*Akadálytalanul*). Az akadálymentesített műsorok túlnyomó többsége hazai gyártásban készült. A műfaji kínálat élén a híradók, az ismeretterjesztő filmek és a sorozatok álltak. Nőtt a dokumentumfilmek, a kulturális és vallási műsorok száma, valamint szerepelt a kínálatban segédlettel ellátott színházi közvetítés is. A gyermekek számára a *Tüskevár* című ifjúsági filmsorozatot tette elérhetővé a szolgáltató. Leggyakrabban a beszédhez képest korábban vagy késve megjelenő feliratozás, a betűelírási hibák és a túl gyorsan pergő, épp csak felvillanó feliratok nehezítették az érintett nézők számára a műsorszámok megértését.

A Duna TV által műsorba szerkesztett segédlettel ellátott programok műfaji orientációja

Műfaj	Esetszám
hírek, híradó	140
ismeretterjesztő program	121
sorozat	67
dokumentumfilm	37
időjárás	29
mozifilm	26
kulturális, művészeti program	26
információs magazin	17
sporthírek	13

politikai magazin	12
vallási program	7
érdekvédelmi magazin	5
parlamentari közvetítés	5
tv-film	2
riportmagazin	1
színházi közvetítés	1
tudományos műsor	1

A **Duna World** átlagosan naponta közel 11 órányi programot feliratozott az év második felében. A harmadik negyedév végéig a segédlettel kötelezően ellátandó műsorok közül az időjárás-jelentéseket, a sporthíreket, valamint a politikai tájékoztató műsorokat nem, vagy csak igen kis mértékben tette hozzáférhetővé a hallássérült nézők számára. A negyedik negyedévben javuló tendencia mutatkozott, decemberben már minden hírműsor és sporthír is segédlettel ellátva került adásba. Nagyobb mértékű hiányosság továbbra is a politikai tájékoztató műsorok esetében volt tapasztalható, melyeknek mindössze 35 százaléka vált elérhetővé az érintettek számára. A felirattal közzétett műsorok mindegyike előtt megjelent a figyelemfelhívás, és néhány kivétellel mind hazai gyártásban készültek. Jeltolmácsolással a híradók és a sporthírek egy része volt megtekinthető. A vizsgált médiumok közül a legszélesebb műfaji kínálattal a Duna World rendelkezett, a lista élén az ismeretterjesztő műsorok szerepeltek, de információs és életmód magazinok, valamint színházi közvetítések is megtalálhatók voltak a repertoárban. Összehasonlítva a többi vizsgált televízióval, a széles körben preferált sorozatok és mozifilmek helyett a Duna World nagyobb arányban sugárzott dokumentumfilmeket, ismeretterjesztő programokat és kulturális műsorokat az érintett nézőknek. A csatorna a gyerekekről sem feledkezett meg, számukra esti mesét, bábfilmeket és színházi közvetítést vetített akadálymentesítve. Hibaként leggyakrabban a műsorszámok elején és közben számos rövidebb-hosszabb ideig tartó hiány, csúszás, valamint a túl rövid ideig látható feliratok jelentkeztek.

A Duna World által műsorba szerkesztett segédlettel ellátott programok műfaji orientációja

Műfaj	Esetszám
ismeretterjesztő program	162
hírek, híradó	136
sorozat	63
sporthírek	51
kulturális, művészeti program	50
időjárás	49
dokumentumfilm	42
politikai magazin	21
életmód magazin	16
információs magazin	15
nem zenei szórakoztató program	12
gyerekműsor	9
talk show	9
riportmagazin	9
gazdasági magazin	8
tv-film	4
mozifilm	3
vallási program	3
játék	3
színházi közvetítés	2

Az **RTL Klub** naponta átlagosan több mint nyolc óra programot feliratozott az ellenőrzött időszakban. Egyedülállóan a vizsgált médiumok közül, az év második felében minden híradóját és politikai tájékoztató műsorát felirattal tette közzé. Az időjárás-jelentések akadálymentesítését

csak a negyedik negyedévben kezdte meg a kereskedelmi csatorna, decemberben e műsorok 66 százalékát tette elérhetővé az érintettek számára. Fogyatékkal élőknek készített műsort és sporthíreket nem sugároztak. A feliratozott műsorszámoknak közel fele magyarországi gyártásban készült. Az akadálymentesített programok tíz százaléka előtt hiányzott a figyelemfelhívás. A műfaji skála meglehetősen szűk volt, többek között a kulturális, tudományos és sportműsorok teljesen hiányoztak a kínálatból. A rangsort a sorozatok vezették, majd a mozifilmek, a hírműsorok és a gyermekeknek készült rajzfilmek következtek. Említést érdemel, hogy a csatorna rendszeresen a műsorára tűzött több korosztály igényeit is kielégítő feliratozott gyermekprogramot. A legtöbb anomáliát - ugyan egyre csökkenő mértékben - az RTL Klub felirataiban regisztráltuk, a tipikus hibák majd mindegyike megjelent a vizsgált időszakban.

Az RTL Klub által műsorba szerkesztett segédlettel ellátott programok műfaji orientációja

Műfaj	Esetszám
sorozat	93
mozifilm	39
hírek, híradó	34
gyerekműsor	32
riportmagazin	17
ismeretterjesztő program	15
időjárás	10
nem zenei szórakoztató program	7
reality	5
politikai magazin	4
dokumentumfilm	2
életmód magazin	2

A TV2 naponta átlagosan több mint 8,5 órányi programot feliratozott. Minden hírműsorát feliratozva sugározta, melyek előtt - egy kivétellel - mindig közzétette a figyelemfelhívást. A segédlettel kötelezően ellátandó műsorszámok mellett felirattal vetített egyéb produkcióknak is csak öt százaléka előtt hiányzott a figyelmeztetés. Politikai tájékoztató műsorok, sporthírek és jeltolmácsolt műsorszámok nem szerepeltek a vizsgált napok programjában. A legtöbb akadálymentesített műsorszám itt is hazai gyártásban készült, melyeket az USA-ból importált produkciók követtek. A műfaji kínálat jóval szerényebben alakult a többi médiaszolgáltatóhoz képest, a rangsor azonban hasonló jellegzetességeket mutatott. A lista élén a sorozatok álltak, majd a segédlettel kötelezően ellátandó híradók és a mozifilmek következtek. A gyerekekre nem fordított komoly figyelmet a médiaszolgáltató, mindössze a hétvégi programban találoztunk egy-egy feliratozott animációval. A vizsgált médiumok közül legnagyobb számban a TV2 sugározott segédlettel ellátott mozifilmeket, melyek között több magyar film is szerepelt. A feliratozásban előforduló problémák közül a leggyakoribb hiba az volt, hogy a felirat nem a képpel és a beszéddel szinkronban jelent meg.

A TV2 által műsorba szerkesztett segédlettel ellátott programok műfaji orientációja

Műfaj	Esetszám
sorozat	93
hírek, híradó	84
időjárás	38
mozifilm	31
életmód magazin	14
reality	12
riportmagazin	3
ismeretterjesztő program	2
gyerekműsor	1
dokumentumfilm	1
nem zenei szórakoztató program	1

Összefoglalva megállapítható, hogy a vizsgált médiaszolgáltatók mindegyike igyekezett teljesíteni a törvény által megszabott kötelezettségeket, a hibák és a mulasztások száma a félév során folyamatosan csökkent. 2012 második félévében a Duna TV, Duna World, MTV1 és M2 csatornákon jelentősen, a kereskedelmi csatornáknál szerényebb mértékben, de egyaránt emelkedett a segédlettel ellátott műsorórák száma az előző félévhez képest, valamint bővült a műfaji kínálat is. Különösen a közszolgálati médiumokról mondható el, hogy a korábbinál változatosabb kínálattal igyekeztek kiszolgálni az érintett nézői csoportot, öröndetes módon nőtt a gyermekműsorok, a dokumentumfilmek, valamint az ismeretterjesztő és kulturális programok száma.

A felirattal vagy jeltolmácsolással kötelezően ellátandó műsorszámok akadálymentesítése egyre növekvő mértékben valósult meg, a politikai tájékoztató műsorokhoz való hozzáférés biztosításában azonban még sok a hiányosság. Bár a jeltolmácsolással közzétett műsorok száma a kétszeresére nőtt, a segédlet döntő mértékben továbbra is teletext feliratot jelentett. Hiányos, késve megjelenő, illetve tartalmában pontatlan feliratok nagy számban fordultak elő valamennyi televíziónál, a közszolgálati médiumoknál azonban megállapíthatjuk, hogy a szövegezés minősége javult az év második felében.

A hallási fogyatékkal élők befogadását segítő feliratozással kapcsolatos kívánalmak ellenőrzése (2012. II. félév)

2011 szeptemberében a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság ellenőrzést indított annak érdekében, hogy feltárja a felirattal vagy jelnyelvi tolmácsolással ellátott műsorok arányát az öt országos sugárzású televízióban. A Médiatanács 1601/2011. (XI. 9.) számú határozata alapján a Hivatal 2012-ben hatósági ellenőrzés keretében havi rendszerességgel vizsgálja az Mttv. 39. §-ának érvényesülését. A vizsgálat célja a hallási fogyatékkal élők számára készített feliratokkal és jelnyelvi tolmácsolással kapcsolatos jogszabályi feltételek teljesülésének ellenőrzése.

A fogyatékkal élő emberek jogait több nemzetközi és hazai törvény szabályozza. Magyarországon e jogokat az Alaptörvény, az 1998. évi XXVI. törvény, az esélyegyenlőségi törvény, a jelnyelvi törvény és a médiatörvény biztosítja. A közszolgálati médiaszolgáltatás elveit összefoglaló Közszolgálati Kódexben megfogalmazott elvek szerint a médiaszolgáltatónak kötelessége a műsorai útján elősegíteni a fogyatékkal élő emberek társadalmi integrációját és növelni a reprezentációjukat mind a tájékoztató, mind a fikciós tartalmakban.

Az Mttv. 2012 májusában elfogadott módosítása az akadálymentesítést szabályozó előírásokra vonatkozóan is tartalmazott változásokat. A módosítás következtében bővült a segédlettel kötelezően ellátandó és a médiaszolgáltatók által szabadon választható műfajok köre, valamint a törvény meghatározta, hogy az adott naptári évre érvényes napi akadálymentesített óraszámot a 6 és 24 óra közötti műsoridőben kell sugározni, a sorozatokra vonatkozóan pedig előírta, hogy a műsorszámok egymással dramaturgiailag összekapcsolódó sorozatát a médiaszolgáltató köteles annak teljes időtartama alatt segédlettel ellátni.

A törvény útmutatása szerint az audiovizuális médiaszolgáltatóknak törekedniük kell arra, hogy műsorszámukat fokozatosan hozzáférhetővé tegyék a hallássérültek számára. Az Mttv. 39. § (2) bekezdése értelmében a közszolgálati és a JBE lineáris audiovizuális médiaszolgáltatók minden közérdekű közleményt, politikai reklámot, hírműsorszámot - beleértve a közlekedési híreket, a sporthíreket és az időjárás-jelentést -, valamint a politikai tájékoztató és a fogyatékos személyekről szóló műsorszámokat kötelesek a hallási fogyatékkal élők befogadását megkönnyítő segédlettel ellátni. Továbbá napi hatórányi filmalkotáshoz és közszolgálati célokat szolgáló programhoz szintén feliratozást vagy jeltolmácsolást kell biztosítaniuk. A fentiekén túl a feliratoknak pontosan kell visszaadniuk az elhangzottak értelmét, és a képernyő történéseivel szinkronban kell állniuk. A médiatörvény előírásai szerint a televízióknak az esélyegyenlőség növelése érdekében évről évre bővíteniük kell a halláskárosultakhoz is szóló műsoraikat.¹ 2012

¹ **39. § (1)** Az audiovizuális médiaszolgáltatás médiaszolgáltatójának törekednie kell arra, hogy műsorszámait fokozatosan hozzáférhetővé tegye a hallássérültek számára.

(2) A közszolgálati, illetve - legnagyobb éves átlagos közönségaránnyal rendelkező médiaszolgáltatása vonatkozásában - a JBE lineáris audiovizuális médiaszolgáltató köteles biztosítani, hogy

a) valamennyi közérdekű közlemény, politikai reklám, hírműsorszám - beleértve a közlekedési híreket, a sporthíreket és az időjárás-jelentést - és politikai tájékoztató műsorszám, valamint a fogyatékos személyekről szóló, illetve esélyegyenlőségről szóló műsorszám,

b) filmalkotás, játék és a 83. §-ban foglalt közszolgálati célokat szolgáló műsorszám naptári naponként, a 6 óra és 24 óra közötti műsoridőben,

ba) 2012. évben legalább hat órán keresztül,

bb) 2013. évben legalább nyolc órán keresztül,

bc) 2014. évben legalább tíz órán keresztül,

magyar nyelvű felirattal - például teletext szolgáltatáson keresztül - vagy jelnyelvi tolmácsolással is elérhető legyen.

(3) A (2) bekezdés b) pontjában foglalt kötelezettséget az ott meghatározott médiaszolgáltatóknak 2015. évtől a műsoridő teljes egészében teljesíteniük kell.

(4) A feliratozással, illetve jelnyelvi tolmácsolással megkezdett műsorszámot - a műsorszám

második félévében vizsgálatunkat a szabályozásban történt változások figyelembevételével végeztük.

A tökéletesedő szabályozás és a normák betartásának szisztematikus ellenőrzése következtében 2012 második félévében 45 százalékra emelkedett a segédlettel ellátott műsorórák száma. Ezzel az aránnyal Magyarország az uniós országok között a középmezőnyben foglal helyet. A Nagyothallók Európai Szövetsége (EFHOH) felmérést készített 2011-ben az Európai Unió országainak feliratozási gyakorlatáról.² A tanulmány a bevezetőben arra emlékeztet, hogy az Unió Alapjogi Chartája kimondja, az információhoz és a tudáshoz való hozzáférés alapvető emberi jog. Uniós felmérés alapján több mint 50 millió siket és nagyothalló ember szenved hátrányt még most is az alapvető jogainak gyakorlásában azért, mert nem hallja a TV által közvetített programokat. A halláskárosult emberek, akik szájról olvasnak vagy jelbeszédet használnak, korlátozva vannak a tudáshoz és az információhoz való hozzáférésben.

Az EFHOH álláspontja szerint a feliratozás a legegyszerűbb megoldás a hallássérült emberek információs társadalomhoz való teljes csatlakozásának biztosítására, ezért közel tíz éve átfogó kampányt folytat az uniós tagállamokban a feliratozás előmozdításáért az audiovizuális médiában. Olyan műszaki előírások és útmutatók bevezetésére törekszik, melyek biztosítják a hallássérültek könnyű hozzáférését a feliratozáshoz, felügyeli az élő adások átíratának minőségét, valamint igyekszik elősegíteni a folyamatosan fejlődő műszaki alkalmazások használatát. Az idézett tanulmány megállapítja, hogy a digitális televíziózás elterjedésével a feliratozás biztosítása lényegesen egyszerűbbé fog válni. Ugyanakkor aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy számos új on-demand szolgáltatás nem rendelkezik ilyen opcióval az erre vonatkozó szabályozás hiányában.

A szervezet célja, hogy 2020-ra a közszolgálati televíziók programjai száz százalékban felirattal legyenek ellátva. A teljes feliratozás megteremtéséhez szükségesnek tartja a Szociális Alapok hatékony és optimális felhasználását, valamint hogy ezen alapok elérhetőek legyenek tájékoztatási és PR tevékenységek finanszírozására is. Az EFHOH szerint az ENSZ Fogyatékkal Élő Emberek Jogairól szóló Egyezménye és a 2010-2020-as időszakra felállított Európai Fogyatékosügy Stratégia együttesen különleges esélyt nyújt egy átfogó szabályozási keret megteremtésére, az ENSZ egyezmény beépítése továbbá az uniós szabályokba szilárd alapot teremthet a fogyatékkal élők életkörülményeinek javítására.

A kutatás eredményei azt mutatják, hogy az akadálymentesített műsorok aránya erősen változik a különböző tagállamokban. Azokban az országokban, amelyekben jó a törvényi szabályozás, és annak alkalmazása megvalósul, a feliratozás színvonala is magas. Az Egyesült Királyság, Franciaország és Hollandia a legjelentősebb csatornák programjainak teljes feliratozásával példamutató gyakorlatot teremtett. Továbbá 50 százalék feletti a műsorok feliratozottsága Belgiumban (90%), a Cseh Köztársaságban (70%), Olaszországban (70%) és Svédországban (60%).

Bár az azonos nyelvű feliratozás elsősorban a nagyothallók számára készül, sok ép hallású néző is használja azokat. A felmérés eredményei visszaigazolták, hogy a feliratozás a hallássérült embereken kívül hasznos az idegen nyelvet tanulók, valamint a háttérzajok és egyéb zavaró körülmények miatt a szöveget nem értő hallók számára is.

A tanulmány megcáfolta a feliratozásról elterjedt téves elképzeléseket, miszerint az drága és nehéz a gyakorlati alkalmazása. Rávilágított arra is, hogy a gyártási költségeknek kevesebb,

egységét nem sértve -, valamint műsorszámok egymással dramaturgiailag összekapcsolódó sorozatát a médiaszolgáltató köteles annak teljes időtartama alatt feliratozni, illetve jelnyelvi tolmácsolással ellátni.

(5) A feliratozott műsorszámok előtt a médiaszolgáltatásban jelezni kell, hogy az érintett műsorszám az említett formában is elérhető a médiaszolgáltatáshoz kapcsolódó teletext szolgáltatáson. A műsorszámok szövege feliratozott változatának pontosnak kell lennie, a képernyő történéseivel szinkronban kell állnia.

(6) A műsorterjesztő köteles az audiovizuális médiaszolgáltató által biztosított teletext jelet, vagy más feliratozást a kép- és hangjelekkel időszinkronban minden egyes átviteli rendszeren, hálózaton vagy műsorterjesztő átviteli platformon továbbítani.

² EFHOH State of subtitling access in EU 2011 Report

mint egy százalékát teszik ki a feliratozás költségei, valamint a feliratozó és a hangfelismerő technológiák folyamatos fejlődésével az összegek egyre csökkennek.

Az NMHH vizsgálatának módszere

A műsorok analízisa meghatározott szempontrendszer szerint, egy erre a célra kifejlesztett webes alkalmazás segítségével történik (<https://monitoring.nmhh.hu>). A kérdések a műsorszámok formális jellemzői mellett (a sugárzás dátuma, időpontja, a médiaszolgáltató neve, a program címe, műfaja) az alábbi kérdéseket tartalmazza:

- volt-e figyelemfelhívás a műsorszám előtt,
- a műsorszám rendelkezett-e jelnyelvi tolmácsolással vagy a teletexten keresztül elérhető felirattal,
- a műsorszámokban előfordultak-e részek, amelyeket nem láttak el felirattal, vagy jelnyelvi tolmácsolással,
- a műsorszámokban előfordultak-e részek, amelyekben a felirat pontatlanul, elcsúszva jelent meg.

Az ellenőrzésbe hat általános tematikájú televíziós csatorna műsorait vontuk be, köztük négy közszolgálati (M1, M2, Duna Televízió, Duna World) és két kereskedelmi (RTL Klub, TV2) médiaszolgáltatót. Az egyes hónapokban a hat médiaszolgáltató összesen 22, véletlenszerűen kiválasztott műsornapját vizsgáltuk, az M1, M2, Duna TV és Duna World csatornákon négy-négy, míg az RTL Klub és a TV2 esetében három-három nap analízisét végeztük el a 00:00-tól 24:00 óráig adásba kerülő műsorszámokra vonatkozóan.

Vizsgálatunkban elsősorban az alábbi szempontokra fókuszáltunk:

- ellátták-e segédlettel a szolgáltatók a törvényben kötelező jelleggel előírt műsorszámokat, azaz a hírműsorokat, sporthíreket, időjárás-jelentéseket, közlekedési híreket, a közérdekű közleményeket, a fogyatékos személyekről szóló műsorokat és a politikai tájékoztató programokat,
- teljesítették-e a 2012-re előírt napi kvótát,
- a teletext felirattal ellátott műsorszámok előtt közzétettek-e felhívást és oldalszámot, illetve
- megfelelő volt-e a feliratozás, jeltolmácsolás minősége, előfordultak-e hiányosságok, hibák.

A kódolást továbbra is hét siket, illetve nagyothalló külsős munkatárs végezte. Őket a SINOSZ ajánlása alapján, próbamunka elvégzése után választottuk ki a jelentkezők közül. A kódolók klasszikus távmunkában dolgoznak, a felvételeket az NMHH ftp szerveréről töltik le.

A vizsgálat eredménye

Az alábbiakban 2012 második félévének tapasztalatait foglaljuk össze. A vizsgált hat hónap 132 műsornapjának elemzése során több mint 2988 műsoróra kontrollját végeztük el. Az adatfelvétel eredményeként megállapítható, hogy a vizsgált médiaszolgáltatók az ellenőrzésbe vont napokon a műsorok 45 százalékát látták el segédlettel. Az említett arányszám jelentős növekedést mutat az első félévben mért eredményhez képest, ekkor a műsoridőnek 36 százaléka volt a hallássérült nézők számára is befogadható.

1. táblázat: Segédlettel ellátott műsorórák száma

	összes vizsgált műsoróra	segédlettel ellátott műsoróra	egy napra jutó segédlettel ellátott átlag műsoróra
Duna TV	575:50:51	258:12:12	10:45
Duna World	575:50:23	260:28:30	10:53
M2	575:48:45	301:18:10	12:30
M1	504:29:41	225:08:56	9:40
RTL Klub	362:43:58	149:48:17	8:20
TV2	393:39:23	155:11:25	8:40

Hallási fogyatékkal élők számára is befogadható műsort 2012 második félévében leghosszabb időtartamban az M2 adott közre. A kiemelkedően magas óraszámot jelentős lemaradással követte a többi médium. A közszolgálati csatornák hónapról-hónapra növelték a segédlettel ellátott műsorórák számát, míg a kereskedelmi médiaszolgáltatók megközelítőleg azonos óraszámokban sugározták a programokat.

Vizsgálatunk egyik fő szempontja a törvényben meghatározott napi óraszám – 2012-ben 6 óra – teljesülésének ellenőrzése volt. Az év második felében egyedül a Duna Televízió teljesítette valamennyi elemzésbe vont napon a törvényben előírt napi kvótát. Augusztusban az MTV1 és az M2 csatornákon a vizsgált napok felénél jelentős óraszámcsökkenés volt tapasztalható, a segédlettel ellátott műsoridő a napi kvóta felét sem érte el. Mindkét televízió a napokon élő olimpiai közvetítéseket sugárzott műsoridejének nagy részében, így minden bizonnyal ennek tudható be a segédlettel ellátott műsorórák alacsony száma. Az adatok alapján a 132 vizsgált napon 15 napon nem érte el a felirattal vagy jeltolmáccsal sugárzott műsorórák száma a napi hat órát. A májusi törvénymódosítás meghatározta, hogy az akadálymentes műsoroknak a reggel 6 és 24 óra közötti időszakban kell a képernyőre kerülniük. A vizsgált médiaszolgáltatók egy része ezt a szempontot figyelmen kívül hagyta, így ismétlődően előfordult, hogy a kifogásolt napon csak összességében teljesült az előírt óraszám, vagyis annak egy része kívül esett a megjelölt időintervallumon.

Az **1. táblázat**ból látható, hogy minden médiaszolgáltató esetében jóval meghaladta az akadálymentesített napi átlagos műsoridő az előírt hatórás követelményt. A Duna Televízió kivételével mindegyik csatornánál regisztráltunk azonban olyan napokat, amelyeken nem teljesült az elvárás, mivel a segédlettel ellátott műsorórák eloszlása az egyes napokon nem egyenletes. Ezzel együtt is jól érzékelhető a médiaszolgáltatók igyekezete a kötelező napi óraszám betartására, szeptemberben és decemberben pl. valamennyi vizsgált napon mindegyik médium több mint hat óra segédlettel ellátott műsorszámot sugárzott 6 és 24 óra között.

2. táblázat: A napi kvótát nem teljesítő napok száma csatornánkénti bontásban

Duna TV	Duna World	M2	MTV1	RTL Klub	TV2
-	5	2	3	3	2

A segítség továbbra is több mint 95 százalékban feliratot, döntő mértékben teletext átiratot jelentett. A jeltolmácsi segédlettel ellátott műsorok aránya a második félévben valamelyest nőtt, így az akadálymentesített programok 4,3 százaléka rendelkezett jelnyelvi tolmáccsal. A hírműsorok, parlamenti közvetítések, vallási programok, a fogyatékkal élők számára készült érdekvédelmi műsorok és sporthírek voltak e típusú segédlettel megtekinthetők a közszolgálati csatornákon. Egyre növekvő számban látták el az említett műsorokat mind felirattal, mind jeltolmácsolással. A kereskedelmi televíziók nem sugároztak jelnyelvi tolmácsolással ellátott műsorszámot.

Segédlettel kötelezően ellátandó műsorszámok

A második és harmadik negyedévben a hírműsorok feliratozásának gyakorlata rapszodikus volt, az RTL Klub kivételével valamennyi csatornán előfordult segédlet nélküli híradás. Novemberben a javuló tendencia eredményeként mindössze három közszolgálati híradón tapasztaltunk hiányt, míg az év utolsó hónapjában a vizsgált napokon minden hírműsor feliratozva került a képernyőre.

Az élő politikai tájékoztató műsorok (*Közbeszéd, Heti Hírmondó, Az Este, Klubszoba, A Lényeg, Ma reggel, Napirend előtt*) akadálymentesítése továbbra is nehézséget okoz a közszolgálati médiumoknak - a második félév első két hónapjában nem tették hozzáférhetővé a zsanert a hallássérült nézők számára. A TV2 programkínálatában nem szerepelt az említett műsorszám típus. Változás a harmadik negyedév végén mutatkozott, mivel szeptembertől az M2 kivételével a kínálatukban szereplő politikai tájékoztató műsoroknak az egyötödét - zömében a műsorszámok ismétléseit - már ellátták segédlettel. Az év végére a feliratozott politikai műsorok aránya 36 százalékot ért el, így a törvényben megfogalmazott elvárás csekély mértékben teljesült a közszolgálati televíziókban. Az RTL Klub feliratozva adta közre a *Házon kívül* című magazinjának minden adását, teljesítve ezzel a vonatkozó törvényi előírásokat.

A májusi törvénymódosítás az időjárás-jelentést és a sporthíreket a segédlettel kötelezően ellátandó műsorszámok közé sorolta. A törvény hatályba lépését követően (2012. július 3.) ennek a kívánalomnak egyik médium sem felelt meg, a regisztrált időjárás-jelentéseknek mindössze három százalékát sugározták segédlettel. Valamelyest jobb eredményeket regisztráltunk a sporthírek tekintetében, e műsorszámoknak 22 százalékát látták el felirattal vagy jeltolmáccsal. A kereskedelmi tévék programjában nem szerepeltek sporthírek. Az év végére a műsortípus akadálymentesítése szinte teljesen megvalósult, míg az időjárás-jelentések 83 százalékát tették az érintettek számára elérhetővé a médiaszolgáltatók.

Az M2 és a Duna World csatornáknál ismétlődően tapasztaltuk, hogy az időjárás-jelentések egy részén a felirat nem az elhangzottak átiratát tartalmazta. Véleményünk szerint a képernyő alján futó általános meteorológiai információkat közlő, nem az elhangzott szöveget megjelenítő hiányos felirat nem tekinthető a hallássérült nézők számára készült segédletnek.

Közérdekű közleményeket csak az M2 programjában regisztráltunk augusztusban, melyeket ugyan a médium felirattal látott el, de nem megfelelő minőségben. A szöveg a képernyő alján homályosan jelent meg, és olyan tempóban futott, amely megnehezítette az olvasást.

Fogyatékkal élő személyek számára készített műsort az M1 (*Esély*) és a Duna Televízió (*Akadálytalanul*) programjában láthattak a nézők. Mindkét műsor felirattal és jeltolmáccsal egyaránt ellátva került adásba. A rendszeresen jelentkező magazinok a fogyatékkal élők különböző csoportjainak életét bemutató összeállítások mellett ismétlődően műsorra tűztek siket és nagyothalló emberekről készült riportokat is. A SINOSZ által a Siketek Világnapján megrendezett programsorozatnak az *Akadálytalanul* c. program egy teljes adást szentelt (2012. október 21.).

A segédlettel kötelezően ellátandó műsorszámokon túl a médiaszolgáltatók többsége változatos műfaji kínálattal szolgált az érintetteknek. Hasonlóan a korábbi eredményekhez, a második félévben is legtöbbször a sorozatokat és a hírműsorokat látták el felirattal. Az akadálymentesített műsorórák számának folyamatos növekedésével együtt bővült a feliratozott műsorok műfaji kínálata is. A preferenciák számottevően nem változtak, a ranglista elejére az ismeretterjesztő programok és a gyermekműsorok kerültek, melyeket a mozi-, illetve dokumentumfilmek követték. Kulturális műsorok, valamint életmód- és riportmagazinok rendelkeztek még nagyobb arányban teletextes átirattal. A leggazdagabb választék az M2 és Duna World csatornáknál, a legszűkebb paletta a két kereskedelmi médiaszolgáltatónál volt tapasztalható. A második félévben a közszolgálati adókon jelentősen nőtt a segédlettel ellátott kulturális és művészeti műsorok, a gyermekprogramok, az ismeretterjesztő és dokumentumfilmek, valamint a sporthírek száma. A kereskedelmi médiumok kínálatában e műfajok csak elenyésző számban tűntek fel, mivel ők továbbra is elsősorban a népszerű sorozatokat tették hozzáférhetővé.

3. táblázat: A segédlettel ellátott műsorszámok műfaji megoszlása

Műfaj	Esetszám
sorozat	609
hírek, híradó	597
ismeretterjesztő program	397
időjárás	179
gyerekműsor	150
sporthírek	149
mozifilm	127
dokumentumfilm	106
kulturális, művészeti program	101
életmód magazin	70
riportmagazin	52
politikai magazin	50
nem zenei szórakoztató program	40

információs magazin	36
tv-film	30
talk show	21
játék	17
reality	13
érdekvédelmi magazin	12
vallási program	11
gazdasági magazin	10
színházi közvetítés	6
parlamenti közvetítés	5
sportműsor	5
tudományos műsor	3
közérdekű közlemény	2

A műsorszámok előtti figyelemfelhívás és teletext oldalszám közzétételére vonatkozóan megállapítható, hogy a mulasztások száma fokozatosan csökkent. 2012 második félévében a legtöbb hiányosságot továbbra is az RTL Klubnál regisztráltuk, míg a Duna World minden felirattal ellátott műsorszámát előtt szerepeltette a felhívást.

A harmadik negyedévben némi visszaesés volt tapasztalható, mely főként a segédlettel kötelezően ellátandó műsorok körébe bekerülő időjárás-jelentések és sporthírek előtti figyelmeztetések hiányának tudható be. A törvénymódosítást követő hónapokban e műsorszámok akadálymentesítése és figyelemfelhívással történő ellátása gondot okozott a médiaszolgáltatóknak.

A segédlettel kötelezően ellátandó műsorok terén csak az időjárás-jelentések előtt fordult elő nagyobb arányban a felhívás elmaradása. Mind a közszolgálati, mind a kereskedelmi médiumok valamennyi felirattal ellátott híradójuk előtt közzétették a figyelmeztetést. A napi kvótába tartozó egyéb műsorok vonatkozásában az év végére a közszolgálati csatornák, valamint a TV2 már minden felirattal vetített műsorszám előtt megjelenítette a figyelemfelhívást. Az év utolsó hónapjában mulasztást mindössze három esetben, az RTL Klubnál rögzítettünk. Szintén ez utóbbi médiaszolgáltatónál regisztráltunk olyan műsorszámokat, amelyeknél az ikon és a txt. oldalszám az eddigi gyakorlattól eltérően nem a műsorszám előtt, hanem a műsor kezdete után, a képernyő jobb felső sarkában jelent meg. Kifogásolhatónak tartjuk ezt a megoldást, egyrészt mert a törvény a *feliratozott műsorszámok előtt* jelöli meg a figyelemfelhívás helyét (39. § (5)), másrészt mert a kellő időben kapott információ hiányában a hallássérült nézőknek nincs idejük a teletext szolgáltatás igénybevételére felkészülniük. Problémát jelent továbbá, hogy a műsor közben megjelenő txt. oldalszám alig látszik, nehezen észlelhető, így éppen a figyelemfelhívó funkciója nem valósul meg.

A közszolgálati csatornák júliusi arculatváltása következtében a korábbi teljes képernyős figyelemfelhívó táblát egy fül ikonnal jelzett txt. oldalszám váltotta fel, mely vagy önállóan, vagy a korhatári felhívással együtt jelent meg a képernyőn. Az új forma figyelemfelhívó jellege kisebb, mint a korábbi feliraté, de olvasatunkban a törvényi előírásnak megfelel.

4. táblázat: A figyelemfelhívás elmaradása

	Esetszám
Duna Televízió	1
Duna World	0
M2	3
MTV1	4
RTL Klub	25
TV2	9
Σ	42

Az akadálymentesített műsorok gyártási hely szerinti megoszlása a korábbi eredményekhez hasonló rangsort mutatott. Eltérésnek tekinthető, hogy a második félévben jelentősen nőtt a Magyarországon és az Európában készült produkciók száma, míg ezzel párhuzamosan csökkent az amerikai és egyéb országokban gyártott programok mennyisége. A legtöbb felirattal rendelkező műsorszám hazai gyártásban készült, a magyarországi produkciókat az USA-ból, majd az európai országokból importált alkotások követték.

5. táblázat: A jeltolmácsolással vagy teletexttel ellátott műsorszámok gyártási hely szerinti megoszlása

	Esetszám
Magyarország	2140
USA	281
Európa	255
Egyéb ország	164

Az adatfelvétel során ellenőrzésünk a feliratozás minőségére is kiterjedt. Regisztráltuk az előforduló hibákat, különös tekintettel azokra az esetekre, ahol a felirat hosszabb-rövidebb ideig hiányzott, vagy elcsúszva jelent meg. A nagyobb mértékű aszinkronitás már nehezítheti a szöveg, illetve a műsorszám megértését, a felirat hiánya következtében a hallássérült nézők nehezebben tudják értelmezni a látottakat, illetve az ismeretterjesztő és a hírműsorok esetében az információk egy részéről lemaradnak.

Felirathianyít és pontatlanságot minden médiumnál nagy számban tapasztaltunk, az igen gyakran előforduló néhány másodperces késések mellett regisztráltunk több mint négy perces aszinkronitást és 22 percig tartó felirathianyít is. Ismétlődő hibaként jelentkezett, hogy az adott műsorszámhoz tartozó felirat már az előző programon elkezdődött, illetve a következő műsoron is folytatódott, mely hibákat a médiaszolgáltatók az esetek többségében nagy késéssel korrigálták. Gyakori anomália volt, hogy a felirat késve jelent meg, majd ezt követően olvashatatlan gyorsasággal, épp csak felvillanva pergett mindaddig, míg szinkronba nem került az elhangzó szöveggel. Több esetben tapasztaltuk továbbá, hogy a feliratozás a műsorszám vége előtt megszűnt, aminek következtében a hallássérült nézők a műsorszámok utolsó 4-38 perces intervallumában nem kaptak segítséget az események követéséhez. A felirat minősége, a hibák száma változó volt az egyes médiaszolgáltatóknál, a félév során havonta más és más televízió műsoraiban regisztráltuk a legtöbb, illetve a legkevesebb problémát. A legtöbb hiányosságot és pontatlanságot továbbra is az RTL Klub felirataiban rögzítettük, míg a közszolgálati tévék feliratainak minősége számottevően javult.

A második félévben regisztrált leggyakoribb hibák a következők voltak:

- a műsorszám közben a felirat hosszabb-rövidebb időre eltűnt,
- a felirat elcsúszott, nem volt szinkronban a képpel,
- a figyelemfelhívás ellenére nem volt felirat a műsorszámon,
- a feliratban az é betűk helyén Ń jel szerepelt,
- a rövid, egy-két szavas mondatok hiányoztak,
- a felirat a műsorszám elején jelentős késéssel kezdődött, vagy a műsorszám vége előtt megszűnt,
- a felirat éppen csak felvillant vagy torlódott, nem lehetett elolvasni,
- a jeltolmács csak félig látszott, ezért nem voltak követhetők a kézjelek,
- másik műsorhoz, vagy a műsorszám másik részéhez tartozó felirat jelent meg a műsor egy részén, amely nem tartalmazta az épp elhangzó szöveget.

Az **MTV1** naponta átlagosan kilenc órányi műsoridőt feliratozott a vizsgált időszakban. Az év második felében már minden híradót akadálymentesítve vetített, melyek előtt minden esetben szerepeltette a figyelemfelhívást. Hasonlóképpen a kezdeti nehézségek leküzdése után, decemberben már minden időjárás-jelentés és sporthír is felirattal vagy jeltolmáccsal került a képernyőre. A politikai tájékoztató műsorok akadálymentesítését a harmadik negyedévben kezdte meg a csatorna, e téren azonban még sok a kívánnivaló, mivel az év végéig is csak a műsorok

egynegyede vált hozzáférhetővé a hallássérült nézők számára. A vizsgált médiaszolgáltatók közül egyedül az MTV1 programjában fordult elő rendszeresen hallássérült emberek számára készült műsorszám, melyet minden esetben felirattal és jeltolmácsolással ellátva adott közre (*Esély* című magazin). Az érdekvédelmi műsor és a híradók mellett sporthíreket sugároztak még jeltolmács közreműködésével. A közszolgálati csatorna túlnyomó részben magyar gyártású programokat akadálymentesített. A segédlettel kötelezően ellátandó műsorszámok mellett főként sorozatokat (*A korona hercege, Rex Rómában, Capri, az álmok szigete, Arisztokraták, Borgják, Átok, Bosszú, Csillagjegyek, Déltenger kincse, Doc Martin, Everwood, Hacktion, Édes élet olasz módra, Heartland, India, az álmok útján, Munkaügyek, Montalbano, Párizsi helyszínelők*) és ismeretterjesztő műsorokat sugározott felirattal. Akadálymentesített gyermekműsor nem szerepelt a kínálatában a vizsgált napokon, ellenben a többi médiumhoz képest nagyobb arányban kaptak helyet szórakoztató programok és életmód magazinok. Az MTV1 feliratos műsoraiban meglehetősen sok hiba fordult elő, elsősorban a hosszabb-rövidebb ideig tartó felirathiányok és a gyakori aszinkronitás nehezítette a történetek nyomon követését. Az év végére a szövegezés minősége javult, a hibák száma csökkent.

Az MTV1 által műsorba szerkesztett segédlettel ellátott programok műfaji orientációja

Műfaj	Esetszám
hírek, híradó	122
sorozat	95
sporthírek	53
időjárás	30
ismeretterjesztő program	29
életmód magazin	22
mozifilm	16
riportmagazin	16
nem zenei szórakoztató program	14
politikai magazin	13
dokumentumfilm	12
talk show	12
játék	11
kulturális, művészeti program	9
érdekvédelmi magazin	7
tv-film	4
gazdasági magazin	2
sportműsor	2
információs magazin	1

Az **M2** naponta átlagosan 12,5 órányi programot akadálymentesített, mely jóval meghaladta a kötelezően előírt napi óraszámot. Minden hírműsorát segédlettel adta közre, melyek előtt mindig megjelent a figyelemfelhívás. A sporthírek és az időjárás-jelentések akadálymentesítése azonban nem valósult meg az év végéig sem maradéktalanul, valamint a politikai tájékoztató műsorokat sem tette hozzáférhetővé. A híradók és sporthírek mellett érdekvédelmi, valamint vallási műsorszámokat tekinthettek meg a nézők jeltolmács közreműködésével. A legtöbb feliratozott műsor hazai gyártásban készült, melyeket az Európában előállított produciók követtek. A második félévben jelentősen bővült a műfaji kínálat, ugrásszerűen megnőtt az akadálymentesített gyermekműsorok száma, valamint emelkedett a sorozatok, az ismeretterjesztő és a dokumentumfilmek aránya is. Így a műfaji ranglista élére a sorozatok kerültek, majd a gyermekprogramok és a hírműsorok következtek. A kínálatban három feliratozott színházi közvetítés is szerepelt. A felnőtteknek szóló népszerű sorozatok mellett több ifjúsági szériát is segédlettel ellátva sugározott az M2 (*A Nyereg-klub, Hajrá Becky, Sarah Jane kalandjai, Elit gimni, Enid Blyton, Gyalogbéka, Klipperek*), így egy olyan korosztály igényeit is kielégítette, amelyre eddig egyik médiaszolgáltató sem fordított kellő figyelmet. Az örömdetes magas feliratozott óraszám és a gazdag műfaji kínálat mellett nagyarányú volt a hibák száma is: a

hosszú percekig tartó felirathiányok és a jelentős késéssel kezdődő feliratozások okozták a legtöbb nehézséget a hallássérült nézőknek.

Az M2 által műsorba szerkesztett segédlettel ellátott programok műfaji orientációja

Műfaj	Esetszám
sorozat	195
gyerekműsor	108
hírek, híradó	81
ismeretterjesztő program	69
sporthírek	32
időjárás	23
tv-film	20
kulturális, művészeti program	16
életmód magazin	16
mozifilm	12
dokumentumfilm	11
nem zenei szórakoztató program	7
riportmagazin	6
színházi közvetítés	3
sportműsor	3
játék	3
tudományos műsor	2
közérdekű közlemény	2
információs magazin	1
vallási program	1

A **Duna TV** naponta átlagosan több mint 10,5 órányi programot feliratozott, és egyedülként a vizsgált médiumok közül a második félévben minden ellenőrzött napon teljesítette az előírt 6 órás követelményt. A műfaji kínálat gazdagodott, a feliratozás minősége javult, és a mulasztások száma is csökkent. A segédlettel kötelezően ellátandó műsorokra vonatkozóan megállapítható, hogy a vizsgált napokon mindössze két felirat nélküli híradót regisztráltunk, decemberben azonban már valamennyi hírműsor átírással került a képernyőre. Hiányosság a politikai tájékoztató programok és az időjárás-jelentések akadálymentesítésében volt tapasztalható, az év utolsó hónapjában is e műsoroknak mindössze a fele rendelkezett átírással. Jelnyelvezve parlamenti közvetítést, vallási programot és fogyatékkal élők számára készült érdekvédelmi magazinműsort tekinthettek meg a hallássérült nézők (*Akadálytalanul*). Az akadálymentesített műsorok túlnyomó többsége hazai gyártásban készült. A műfaji kínálat élén a híradók, az ismeretterjesztő filmek és a sorozatok álltak. Nőtt a dokumentumfilmek, a kulturális és vallási műsorok száma, valamint szerepelt a kínálatban segédlettel ellátott színházi közvetítés is. A gyermekek számára a *Tüskevár* című ifjúsági filmsorozatot tette elérhetővé a szolgáltató. Leggyakrabban a beszédhez képest korábban vagy késve megjelenő feliratozás, a betűelírási hibák és a túl gyorsan pergő, épp csak felvillanó feliratok nehezítették az érintett nézők számára a műsorszámok megértését.

A Duna TV által műsorba szerkesztett segédlettel ellátott programok műfaji orientációja

Műfaj	Esetszám
hírek, híradó	140
ismeretterjesztő program	121
sorozat	67
dokumentumfilm	37
időjárás	29
mozifilm	26
kulturális, művészeti program	26
információs magazin	17
sporthírek	13

politikai magazin	12
vallási program	7
érdekvédelmi magazin	5
parlamenti közvetítés	5
tv-film	2
riportmagazin	1
színházi közvetítés	1
tudományos műsor	1

A **Duna World** átlagosan naponta közel 11 órányi programot feliratozott az év második felében. A harmadik negyedév végéig a segédlettel kötelezően ellátandó műsorok közül az időjárás-jelentéseket, a sporthíreket, valamint a politikai tájékoztató műsorokat nem, vagy csak igen kis mértékben tette hozzáférhetővé a hallássérült nézők számára. A negyedik negyedévben javuló tendencia mutatkozott, decemberben már minden hírműsor és sporthír is segédlettel ellátva került adásba. Nagyobb mértékű hiányosság továbbra is a politikai tájékoztató műsorok esetében volt tapasztalható, melyeknek mindössze 35 százaléka vált elérhetővé az érintettek számára. A felirattal közzétett műsorok mindegyike előtt megjelent a figyelemfelhívás, és néhány kivétellel mind hazai gyártásban készültek. Jeltolmácsolással a híradók és a sporthírek egy része volt megtekinthető. A vizsgált médiumok közül a legszélesebb műfaji kínálattal a Duna World rendelkezett, a lista élén az ismeretterjesztő műsorok szerepeltek, de információs és életmód magazinok, valamint színházi közvetítések is megtalálhatók voltak a repertoárban. Összehasonlítva a többi vizsgált televízióval, a széles körben preferált sorozatok és mozifilmek helyett a Duna World nagyobb arányban sugárzott dokumentumfilmeket, ismeretterjesztő programokat és kulturális műsorokat az érintett nézőknek. A csatorna a gyerekekről sem feledkezett meg, számukra esti mesét, bábfilmeket és színházi közvetítést vetített akadálymentesítve. Hibaként leggyakrabban a műsorszámok elején és közben számos rövidebb-hosszabb ideig tartó hiány, csúszás, valamint a túl rövid ideig látható feliratok jelentkeztek.

A Duna World által műsorba szerkesztett segédlettel ellátott programok műfaji orientációja

Műfaj	Esetszám
ismeretterjesztő program	162
hírek, híradó	136
sorozat	63
sporthírek	51
kulturális, művészeti program	50
időjárás	49
dokumentumfilm	42
politikai magazin	21
életmód magazin	16
információs magazin	15
nem zenei szórakoztató program	12
gyerekműsor	9
talk show	9
riportmagazin	9
gazdasági magazin	8
tv-film	4
mozifilm	3
vallási program	3
játék	3
színházi közvetítés	2

Az **RTL Klub** naponta átlagosan több mint nyolc óra programot feliratozott az ellenőrzött időszakban. Egyedülállóan a vizsgált médiumok közül, az év második felében minden híradóját és politikai tájékoztató műsorát felirattal tette közzé. Az időjárás-jelentések akadálymentesítését

csak a negyedik negyedévben kezdte meg a kereskedelmi csatorna, decemberben e műsorok 66 százalékát tette elérhetővé az érintettek számára. Fogyatékkal élőknek készített műsort és sporthíreket nem sugároztak. A feliratozott műsorszámoknak közel fele magyarországi gyártásban készült. Az akadálymentesített programok tíz százaléka előtt hiányzott a figyelemfelhívás. A műfaji skála meglehetősen szűk volt, többek között a kulturális, tudományos és sportműsorok teljesen hiányoztak a kínálatból. A rangsort a sorozatok vezették, majd a mozifilmek, a hírműsorok és a gyermekeknek készült rajzfilmek következtek. Említést érdemel, hogy a csatorna rendszeresen a műsorára tűzött több korosztály igényeit is kielégítő feliratozott gyermekprogramot. A legtöbb anomáliát - ugyan egyre csökkenő mértékben - az RTL Klub felirataiban regisztráltuk, a tipikus hibák majd mindegyike megjelent a vizsgált időszakban.

Az RTL Klub által műsorba szerkesztett segédlettel ellátott programok műfaji orientációja

Műfaj	Esetszám
sorozat	93
mozifilm	39
hírek, híradó	34
gyerekműsor	32
riportmagazin	17
ismeretterjesztő program	15
időjárás	10
nem zenei szórakoztató program	7
reality	5
politikai magazin	4
dokumentumfilm	2
életmód magazin	2

A **TV2** naponta átlagosan több mint 8,5 órányi programot feliratozott. Minden hírműsorát feliratozva sugározta, melyek előtt - egy kivétellel - mindig közzétette a figyelemfelhívást. A segédlettel kötelezően ellátandó műsorszámok mellett felirattal vetített egyéb produkcióknak is csak öt százaléka előtt hiányzott a figyelmeztetés. Politikai tájékoztató műsorok, sporthírek és jeltolmácsolt műsorszámok nem szerepeltek a vizsgált napok programjában. A legtöbb akadálymentesített műsorszám itt is hazai gyártásban készült, melyeket az USA-ból importált produkciók követtek. A műfaji kínálat jóval szerényebben alakult a többi médiaszolgáltatóhoz képest, a rangsor azonban hasonló jellegzetességeket mutatott. A lista élén a sorozatok álltak, majd a segédlettel kötelezően ellátandó híradók és a mozifilmek következtek. A gyerekekre nem fordított komoly figyelmet a médiaszolgáltató, mindössze a hétvégi programban találoztunk egy-egy feliratozott animációval. A vizsgált médiumok közül legnagyobb számban a TV2 sugározott segédlettel ellátott mozifilmeket, melyek között több magyar film is szerepelt. A feliratozásban előforduló problémák közül a leggyakoribb hiba az volt, hogy a felirat nem a képpel és a beszéddel szinkronban jelent meg.

A TV2 által műsorba szerkesztett segédlettel ellátott programok műfaji orientációja

Műfaj	Esetszám
sorozat	93
hírek, híradó	84
időjárás	38
mozifilm	31
életmód magazin	14
reality	12
riportmagazin	3
ismeretterjesztő program	2
gyerekműsor	1
dokumentumfilm	1
nem zenei szórakoztató program	1

Összefoglalva megállapítható, hogy a vizsgált médiaszolgáltatók mindegyike igyekezett teljesíteni a törvény által megszabott kötelezettségeket, a hibák és a mulasztások száma a félév során folyamatosan csökkent. 2012 második félévében a Duna TV, Duna World, MTV1 és M2 csatornákon jelentősen, a kereskedelmi csatornáknál szerényebb mértékben, de egyaránt emelkedett a segédlettel ellátott műsorórák száma az előző félévhez képest, valamint bővült a műfaji kínálat is. Különösen a közszolgálati médiumokról mondható el, hogy a korábbinál változatosabb kínálattal igyekeztek kiszolgálni az érintett nézői csoportot, öröndetes módon nőtt a gyermekműsorok, a dokumentumfilmek, valamint az ismeretterjesztő és kulturális programok száma.

A felirattal vagy jeltolmácsolással kötelezően ellátandó műsorszámok akadálymentesítése egyre növekvő mértékben valósult meg, a politikai tájékoztató műsorokhoz való hozzáférés biztosításában azonban még sok a hiányosság. Bár a jeltolmácsolással közzétett műsorok száma a kétszeresére nőtt, a segédlet döntő mértékben továbbra is teletext feliratot jelentett. Hiányos, késve megjelenő, illetve tartalmában pontatlan feliratok nagy számban fordultak elő valamennyi televíziónál, a közszolgálati médiumoknál azonban megállapíthatjuk, hogy a szövegezés minősége javult az év második felében.